

Νεοεισερχόμενοι καταρτιζόμενοι και βαθμός αυτονομίας κατά την εγγραφή σε πρόγραμμα κατάρτισης στο ΔΙΕΚ Πάτρας

Γιωτόπουλος Γεώργιος

M.Ed., M.Sc., PhD(c) Υποδιευθυντής στο ΔΙΕΚ Πάτρας
ggiotop@gmail.com

Απέργη Όλγα

M.Ed. Εκπαιδευτικός της ΓΓΕΕΚΔΒΜΝ στο ΔΙΕΚ Πάτρας
apergiolga@yahoo.gr

Αγγελοπούλου Δήμητρα

M.Sc, PhD Μαθηματικός, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
daggelop74@gmail.com

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία ερευνάται ο βαθμός αυτονομίας των νεοεισερχόμενων καταρτιζόμενων στο ΔΙΕΚ Πάτρας τόσο κατά την ηλεκτρονική όσο και κατά την αυτοπρόσωπη εγγραφή τους στην έναρξη της ακαδημαϊκής χρονιάς 2020-2021. Καθώς το 66% του δείγματος ανήκει στην αναδυόμενη ενηλικιότητα, ερευνάται ο βαθμός ετοιμότητάς τους προκειμένου να πραγματοποιήσουν μόνοι τους την εγγραφή τους. Η έρευνα έδειξε ότι η ηλικία δεν φαίνεται να παίζει ρόλο και στα δύο στάδια κατά τη διαδικασία της εγγραφής ενώ η ανώτερη μόρφωση επηρεάζει θετικά την αυτονομία στην ηλεκτρονική εγγραφή. Επίσης, η εμπειρία φοίτησης σε ίδια δομή κατάρτισης συνεισφέρει καθοριστικά στην υλοποίηση της αυτοπρόσωπης εγγραφής. Τέλος, ένα ποσοστό της τάξης του 15,5% συνοδεύονται από τους γονείς τους κατά την αυτοπρόσωπη εγγραφή στο ΔΙΕΚ παρόλο που δηλώνουν ότι κατοικούν μόνοι τους ή με φίλους.

Λέξεις κλειδιά: Βαθμός αυτονομίας, κατάρτιση, ενηλικιότητα, ΔΙΕΚ

Εισαγωγή

Τα Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Δ.ΙΕΚ) προσφέρουν γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες με στόχο τη διευκόλυνση της ένταξης των ατόμων –και κυρίως όσων μόλις έχουν αποφοιτήσει από το Λύκειο (ΥΑ 5954/2014, άρθρο 12)– στην αγορά εργασίας, την προσαρμογή τους στις διαρκώς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της παραγωγικής διαδικασίας και τη διευκόλυνση της κινητικότητας των εργαζομένων (Νόμος 4763/2020, άρθρο 22). Αν και τα ΙΕΚ λειτουργούν από το 1992 (Νόμος 2009/1992) ως φορείς μη τυπικής εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης (ΔΒΜ), οι απόφοιτοί τους –κατόπιν επιτυχούς συμμετοχής σε εξετάσεις πιστοποίησης προσόντων του Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων & Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ)–, μόλις πρόσφατα απέκτησαν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε κατατακτήριες εξετάσεις για την εισαγωγή τους στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) της χώρας (Νόμος 4763/2020, άρθρο 43). Με τον τρόπο αυτόν, υλοποιείται, για πρώτη φορά, μία σύνδεση με το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα. Αν και αλλάζει κατά καιρούς η ένταση στη μοριοδότηση, οι υπουργικές αποφάσεις λαμβάνουν υπόψη την πιστοποιημένη επάρκεια στην εκπαίδευση ενηλίκων ως μέσο διευκόλυνσης των ενηλίκων σπουδαστών να κατακτήσουν την ενηλικιότητα, δηλαδή κάποιο βαθμό αυτονομίας, υπευθυνότητας, αυτοπεποίθησης και ωριμότητας (Rogers, 1999; Jarvis, 1983; Knowles, 1998).

Αφορμή για την παρούσα έρευνα αποτέλεσαν διάφορα περιστατικά των οποίων οι ερευνητές υπήρξαν μάρτυρες τα τρία τελευταία χρόνια, κατά την εισαγωγική εγγραφή των

νέων σπουδαστών, στο γραφείο της γραμματείας ενός από τα μεγαλύτερα Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΔΙΕΚ) της χώρας με μέσο όρο καταρτιζόμενων για τα τελευταία τέσσερα ακαδημαϊκά έτη τα 613 άτομα (Πήγασος, 2020). Για παράδειγμα, παρατηρήθηκε ότι γονείς που συνόδευαν τους υποψήφιους σπουδαστές αναλάμβαναν πρωταγωνιστικό ρόλο στην όλη διαδικασία, δηλαδή ήθελαν εκείνοι αντί του σπουδαστή να συμπληρώσουν την αίτηση, έγραφαν τα δικά τους τηλέφωνα και τη δική τους διεύθυνση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στο πεδίο της επικοινωνίας, απαντούσαν εκείνοι στις ερωτήσεις που απευθύνονταν στους νεοεισερχόμενους σπουδαστές. Αντίστοιχες διαπιστώσεις έγιναν και κατά τον έλεγχο των ηλεκτρονικών αιτήσεων, καθώς και εκεί βρέθηκαν στοιχεία των γονέων καταχωρισμένα στα πεδία των στοιχείων των σπουδαστών (τηλέφωνα, email).

Αναδύθηκε ο προβληματισμός εάν τα συμβάντα αυτά αποτελούν εξαίρεση ή καταλαμβάνουν μεγαλύτερη έκταση κατά την εγγραφή των νέων σπουδαστών. Βεβαίως, το φαινόμενο της παρέμβασης των γονέων «επί της διαδικασίας» στην εκπαίδευση των παιδιών τους δεν είναι σπάνιο και δεν είναι μόνο ελληνικό. Γονείς με μεγάλη ανάμειξη σε όλα τα θέματα που αφορούν τα παιδιά τους, ακόμη κι όταν αυτά είναι ενήλικα, γονείς υπερπροστατευτικοί που παραχαϊδεύουν τα παιδιά τους και κινούνται διαρκώς γύρω από αυτά είναι γνωστοί με τον όρο «ελικόπτερο» (Gabriel, 2010; Magano, 2010), «μερικές φορές είναι χρήσιμοι, μερικές φορές ενοχλητικοί, αλλά πάντοτε αιωρούνται πάνω από τα παιδιά τους και κάνουν θόρυβο» (Howe, 2008).

Οι γονείς-ελικόπτερα είναι συχνά κοινωνικοί, δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στο παιδί τους και σπεύδουν να αποτρέψουν οποιαδήποτε αρνητική εμπειρία θεωρούν ότι κινδυνεύει να βιώσει, ιδιαίτερα μέσα στο εκπαιδευτικό ίδρυμα του ενήλικου παιδιού τους (Rainey, 2006). Οι γονείς αυτοί, άθελά τους, εμποδίζουν την πορεία των ενήλικων παιδιών προς την ανεξαρτησία (Nelson & Padilla-Walker, 2012), τη λογοδοσία, την υπευθυνότητα και την αυτάρκεια (Bronson, 2009; Ungar, 2009). Έχει παρατηρηθεί ότι η γονική μέριμνα έχει διαφοροποιηθεί αισθητά από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα με αποτέλεσμα να καθίσταται μία από τις σημαντικότερες αλλαγές που επηρεάζουν τις πτυχές της ανάπτυξης των ατόμων αλλά και την τρίτοβάθμια εκπαίδευση γενικά (Buchanan & LeMoigne, 2011).

Ωστόσο, ακόμη κι αν κάποιοι γονείς δεν έχουν συνολικά μία τέτοια συμπεριφορά επίβλεψης, έρευνες δείχνουν ότι ειδικά για τις επαγγελματικές σχολές, όπου οι αιτήσεις υποβάλλονται απευθείας και οι υποψήφιοι πολλές φορές δεν έχουν ξεκάθαρους επαγγελματικούς στόχους, οι γονείς αναλαμβάνουν ενεργό δράση (Mueller, 2014).

Η συντριπτική πλειοψηφία των νεοεισερχόμενων σπουδαστών στα ΔΙΕΚ ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 18-25 (ΕΛΣΤΑΤ, 2020) και συγκεκριμένα το 58,80% των καταρτιζόμενων του ΔΙΕΚ Πάτρας για την ακαδημαϊκή χρονιά 2019 – 2020 (Γιωτόπουλος, 2020, σσ.137-138). Αυτή την ηλικιακή ομάδα ο αναπτυξιακός ψυχολόγος Arnett ονόμασε αναδυόμενη ενηλικίωση (Arnett, 2000, 2004, 2010). Οι αναδυόμενοι ενήλικες δεν βλέπουν τους εαυτούς τους ως έφηβους αλλά πολλοί από αυτούς δεν βλέπουν τους εαυτούς τους ούτε ως ενήλικες (Arnett, 2010) –παρόλο που η πολιτεία τους κρίνει απόλυτα ικανούς για δικαιοπραξία. Έτσι η ενηλικίωση, συχνά, δεν ταυτίζεται με την ενηλικιότητα (Rogers, 1999). Διάφορες μελέτες (Arnett, 1998; Bachman, Johnston, O'Malley, & Schulenberg, 1994) καθορίζουν ως βασικά κριτήρια για τη μετάβαση στην ενηλικιότητα την ανάληψη ευθυνών και την αυτόνομη λήψη αποφάσεων (Schermerhorn, 2011, σ. 202). Η αναδυόμενη ενηλικίωση σηματοδοτεί μία περίοδο διακριτή, κυρίως σε πολιτισμούς όπου οι νέοι αναβάλλουν την είσοδό τους σε ρόλους και ευθύνες ενηλίκων –συνήθως σε τεχνολογικά εξελιγμένες κοινωνίες όπου η είσοδος στην αγορά εργασίας απαιτεί επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (Arnett, 2010).

Στα ΔΙΕΚ εγγράφονται άτομα που έχουν απολυτήριο Λυκείου και επομένως είτε είναι ενήλικα είτε απαιτούνται λιγότερο από 4 μήνες για να ενηλικιωθούν. Η εγγραφή πραγματοποιείται σε δύο φάσεις. Η πρώτη φάση περιλαμβάνει την ηλεκτρονική εγγραφή, όπου οι υποψήφιοι υποβάλλουν ηλεκτρονική αίτηση δηλώνοντας, εκτός από τα προσωπικά

τους στοιχεία και τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, την ειδικότητα και το ΔΙΕΚ που επιθυμούν να φοιτήσουν. Κατόπιν επιλογής και μοριοδότησης βάσει κριτηρίων, οι επιτυχόντες σπουδαστές καλούνται να υποβάλουν, δια ζώσης, χειρόγραφα αίτηση προσκομίζοντας όλα τα δικαιολογητικά (Υ.ΠΑΙ.Θ., 2020). Με την παραλαβή και τη διασταύρωση των στοιχείων από τις γραμματείες των κατά τόπους ΔΙΕΚ ολοκληρώνεται η διαδικασία της εγγραφής των νέων σπουδαστών.

Από τη μελέτη της βιβλιογραφίας διαπιστώθηκε απουσία ερευνών στη χώρα μας που μελετούν γενικά τον βαθμό αυτονομίας των νέων ενηλίκων πόσο μάλλον μίας παραμέτρου της αυτονομίας που είναι η διαδικασία της εγγραφής σε πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης. Υπό αυτό το πρίσμα, θεωρούμε ότι η παρούσα έρευνα έχει στοιχεία πρωτοτυπίας. Επίσης, θεωρούμε ότι είναι σημαντικό να γνωρίζουν οι εκπαιδευτές και η διοίκηση των ΙΕΚ τον βαθμό αυτονομίας των νεοεισερχόμενων καταρτιζομένων καθώς στην εκπαίδευση ενηλίκων η κατάκτηση της ενηλικιότητας αποτελεί παράλληλο στόχο με τα μαθησιακά αποτελέσματα. Η γνώση αυτής της ετοιμότητας μπορεί να οδηγήσει σε ανάληψη σχεδιασμένων δράσεων στα τμήματα του Α΄ εξαμήνου σπουδών ώστε να βοηθηθούν οι καταρτιζόμενοι να αναπτύξουν δεξιότητες αυτόνομων συμπεριφορών.

Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Η παρούσα έρευνα έχει ως σκοπό τη διερεύνηση του βαθμού της αυτονομίας των νεοεισερχόμενων σπουδαστών ως προς τη διαδικασία της εγγραφής τους τόσο κατά το στάδιο της εξ αποστάσεως ηλεκτρονικής αίτησης όσο και κατά το στάδιο της προσκόμισης των απαραίτητων δικαιολογητικών, δηλαδή της δια ζώσης εγγραφής.

Η αυτονομία μπορεί να οριστεί υπό το πρίσμα των τριών διαστάσεων της, ως συμπεριφοριστική, γνωστική και συναισθηματική (Oliva, Parra, & Sanchez-Queija, 2014; Dekonic, Meeus, & Noom, 1999). Η πρώτη αναφέρεται στην ικανότητα του ατόμου να ενεργεί ανεξάρτητα, η δεύτερη στην ικανότητα αυτοπροσδιορισμού και αυτοδιάθεσης, και η τρίτη αφορά στην εμπιστοσύνη στον εαυτό και στην αίσθηση της ατομικότητας.

Η επιλογή ενός συγκεκριμένου προγράμματος κατάρτισης αποτελεί λήψη επαγγελματικής απόφασης (Schermerhorn, 2011, σ. 202) που προϋποθέτει, κυρίως, τη γνωστική αυτονομία. Η ενέργεια της εγγραφής στο πρόγραμμα απαιτεί συμπεριφοριστική (Schermerhorn, 2011, σ. 216) και συναισθηματική αυτονομία· εμπρικλείει μία στοιχειώδη υπευθυνότητα, ανεξαρτησία και ικανότητα του ατόμου να πράττει και να μιλάει για τον εαυτό του με αυτοπεποίθηση. Σύμφωνα με σχετική έρευνα στο ΔΙΕΚ Πάτρας (Γιωτόπουλος, 2017, σ. 1238) το 76,2% των νεοεισερχόμενων φοιτά στην πρώτη του επιλογή. Από το υπόλοιπο 23,8% που δεν σπουδάζει στην πρώτη του επιλογή, το 62% απαντά ότι είχαν ήδη συμπληρωθεί τα τμήματα με καταρτιζόμενους που είχαν πιο πολλά μόρια από τους ίδιους.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που μας απασχόλησαν ήταν τα εξής:

1. Σε ποιο βαθμό οι καταρτιζόμενοι του Α΄ εξαμήνου πραγματοποίησαν την ηλεκτρονική εγγραφή μόνοι τους;
2. Σε ποιο βαθμό οι καταρτιζόμενοι του Α΄ εξαμήνου πραγματοποίησαν τη δια ζώσης εγγραφή μόνοι τους;
3. Σε ποιο βαθμό η βασική αυτονομία κατά τη διάρκεια των εγγραφών σχετίζεται με τα δημογραφικά και κοινωνικο-οικονομικά στοιχεία των καταρτιζομένων;

Μεθοδολογία της έρευνας

Ερευνητική προσέγγιση- Ερευνητικό εργαλείο

Το κύριο ερώτημα της έρευνας απαιτούσε να εξακριβωθεί η έκταση του φαινομένου της μη αυτόνομης εγγραφής των νεοεισερχόμενων καταρτιζομένων στο συγκεκριμένο Δ.ΙΕΚ, γεγονός που οδήγησε στην ποσοτική προσέγγιση (Creswell, 2011). Ως ερευνητική μέθοδος επιλέχθηκε η έρευνα συσχετίσεων (Cohen & Manion, 1994) προκειμένου να επιτευχθεί ένα «ξεκαθάρισμα απλών σχέσεων ανάμεσα σε εκείνους τους παράγοντες και τα στοιχεία που

θεωρείται πως έχουν κάποια σημασία για τα εξεταζόμενα φαινόμενα» (ό.π., σ.180). Ως εργαλείο συλλογής δεδομένων επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο (Creswell, 2011). Το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε από τους ερευνητές με επιλογές απαντήσεων σε ερωτήματα που μετρούν μεταβλητές σε ονομαστικές κλίμακες (Creswell, 2011, σ.203). Για την παρούσα δημοσίευση αξιοποιήθηκαν τα αποτελέσματα 15 ερωτήσεων. Οι ερωτήσεις μετρούν χαρακτηριστικά των σπουδαστών και συγκεκριμένα, δημογραφικά (φύλο, ηλικία, τόπο κατοικίας), κοινωνικά (τύπο Λυκείου, επίπεδο σπουδών, επάγγελμα και εκπαίδευση γονέων), οικονομικά (εργασιακή κατάσταση, οικογενειακό και ατομικό εισόδημα) καθώς και θέματα αυτονομίας.

Σε ό,τι αφορά την αυτονομία διερευνάται:

1. Εάν οι συμμετέχοντες ζουν μόνοι τους ή με άλλα άτομα (γονείς, αδέρφια, φίλους, συντρόφους)
2. Εάν η ηλεκτρονική εγγραφή πραγματοποιήθηκε από τους ίδιους ή με τη βοήθεια άλλων ατόμων (γονείς, φίλοι, συγγενείς)
3. Εάν κατά την προσκόμιση των δικαιολογητικών προσήλθαν μόνοι τους ή με τη συνοδεία άλλων ατόμων (γονείς, αδέρφια, φίλους)

Εγκυρότητα και αξιοπιστία ερευνητικού εργαλείου

Προτού δοθεί το ερωτηματολόγιο στην ομάδα στόχο που διερευνάται ελέγχθηκε πιλοτικά από 30 καταρτιζόμενους (15 γυναίκες και 15 άντρες) που ήδη φοιτούσαν στο ΔΙΕΚ. Οι καταρτιζόμενοι αυτοί, οι οποίοι επιλέχθηκαν με βολική δειγματοληψία, αξιολόγησαν τις ερωτήσεις τόσο ως προς τον βαθμό κατανόησης όσο και ως προς τον τρόπο διατύπωσής τους. Επίσης, τους ζητήθηκε να εκτιμήσουν εάν τα ερωτήματα συνάδουν με τα προς μέτρηση χαρακτηριστικά. Με τον τρόπο αυτόν διασφαλίστηκε, ως ένα σημείο, ότι το ερευνητικό εργαλείο χαρακτηρίζεται από φαινομενική εγκυρότητα (face validity) (Gignac, 2009). Ακόμη, δεν υπήρξε επανάληψη του εργαλείου μέτρησης στην ίδια ομάδα ώστε να μπορέσουμε να εξάγουμε ασφαλή συμπεράσματα για την αξιοπιστία του ερωτηματολογίου που σχεδιάστηκε. Τέλος, για την μέτρηση κάθε μεταβλητής σχεδιάστηκε μία μόνο πρόταση οπότε δεν είμαστε σε θέση να μιλήσουμε και για εσωτερική συνοχή στις μετρήσεις των μεταβλητών. Η επιλογή μας αυτή ήταν αποτέλεσμα της πρόθεσής μας να περιορίσουμε την έκταση του ερωτηματολογίου ώστε οι συμμετέχοντες να μην κουραστούν να απαντήσουν σε όλες τις ερωτήσεις του.

Δείγμα

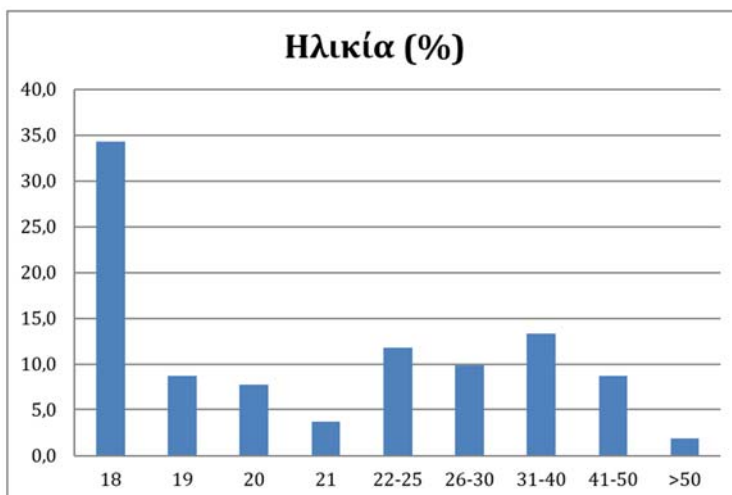
Ο πληθυσμός στον οποίο απευθύνθηκε η έρευνα αφορούσε όλους τους νεοεισερχόμενους, στη συγκεκριμένη δημόσια δομή κατάρτισης, σπουδαστές των Α' εξαμήνων. Το σύνολο του πληθυσμού αυτού ήταν 392 άτομα. Κατά τη διαζώσης εγγραφή των σπουδαστών, τους δινόταν ένα γραπτό σημείωμα όπου αναφέρονταν ο σκοπός της έρευνας και η εξασφάλιση της ανωνυμίας τους και τους ζητείτο να συμπληρώσουν, προαιρετικά, ένα διαδικτυακό (online) ερωτηματολόγιο σε δοσμένη ηλεκτρονική σελίδα (Google form) και σε χρονικό διάστημα μίας εβδομάδας. Οι εγγραφές των καταρτιζόμενων πραγματοποιήθηκαν μεταξύ 21 Σεπτεμβρίου και 02 Οκτωβρίου 2020. Οι ηλεκτρονικές εγγραφές είχαν προηγηθεί στο διάστημα από 01 έως 14 Σεπτεμβρίου 2020.

Έως την 10^η Οκτωβρίου είχαν ανταποκριθεί 323 σπουδαστές, δηλαδή, ποσοστό 82,39%. Το ποσοστό αυτό πλησιάζει το 90% που απαιτείται για την αποφυγή των μεροληπτικών εκτιμήσεων, και είναι σαφώς ανώτερο του 70% που προτείνεται από ορισμένους ερευνητές (Robson, 2007, σ.294).

Δημογραφικά στοιχεία του δείγματος

Στην έρευνα συμμετείχαν 183 γυναίκες (57%) και 140 άνδρες (43%). Το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (66,3%) ανήκει ηλικιακά στην αναδυόμενη ενηλικιότητα (18-25 ετών), ενώ τους νεότερους (18-21 ετών), αντιπροσωπεύει το 54,5% του δείγματος. Η νεαρή

ηλικία των καταρτιζομένων του ΔΙΕΚ είναι αναμενόμενη καθώς ο θεσμός αποτελεί τμήμα της μεταλυκειακής εκπαίδευσης, ενώ οι ηλικιακές ομάδες των 22-25 ετών και 26-30 ετών αντικατοπτρίζουν, σε αρκετές περιπτώσεις, την επιθυμία απόκτησης 2^{ης} επαγγελματικής ειδικότητας. Αξιόλογη αντιπροσώπευση (13,3%) έχει και η ηλικιακή ομάδα 31-40 ετών, ενώ συνολικά οι συμμετέχοντες που έχουν ηλικία άνω των 30 ετών είναι, σχεδόν, ένας στους τέσσερις (Σχήμα 1).

Σχήμα 1. Κατανομή ηλικίας καταρτιζομένων ΔΙΕΚ

Η συντριπτική πλειοψηφία των καταρτιζομένων (71,5%) κατοικεί στην Πάτρα αλλά είναι σημαντικό και το ποσοστό (25%) αυτών που κατοικούν μακριά από την Πάτρα και τα περίχωρά της, υποδεικνύοντας ότι η επιθυμία τους για μάθηση είναι πολύ ισχυρή (πίνακας 1).

Πίνακας 1 Στοιχεία προφίλ του δείγματος

Φύλο	Πλήθος	Ποσοστό
Άντρας	140	43,3
Γυναίκα	183	56,7
Ηλικία	Πλήθος	Ποσοστό
18	111	34,4
19	28	8,7
20	25	7,7
21	12	3,7
22-25	38	11,8
26-30	32	9,9
31-40	43	13,3
41-50	28	8,7
>50	6	1,9
Τόπος μόνιμης κατοικίας	Πλήθος	Ποσοστό
Πάτρα	231	71,5
Πάτρα - περίχωρα (εκτός Δήμου Πατρέων)	12	3,7
Άλλο, ΕΝΤΟΣ νομού Αχαΐας	22	6,7
Άλλο, ΕΚΤΟΣ νομού Αχαΐας	58	18

Το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων κατοικεί με τους γονείς, με συγγενείς ή με τα αδέρφια (67,2%). Ένας στους δέκα καταρτιζόμενους έχει δική του οικογένεια και το 22,9% του δείγματος συγκατοικεί με φίλους ή μένει μόνος/η.

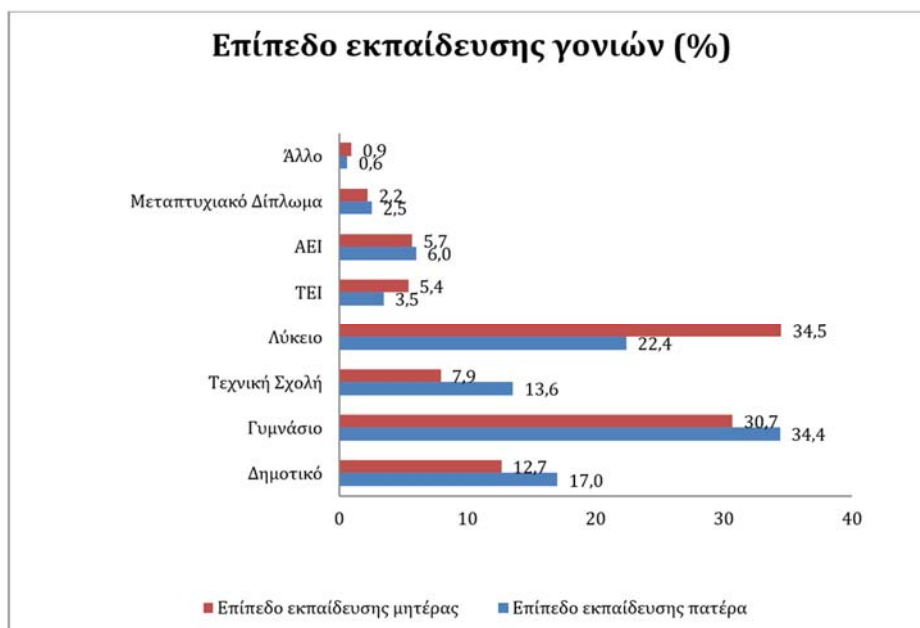
Πίνακας 2. Τύποι συγκατοίκησης καταρτιζομένων ΔΙΕΚ

Συγκατοίκηση	Πλήθος καταρτιζομένων	Ποσοστό (%)
γονείς, συγγενείς, αδέρφια	217	67,2
μόνος ή με φίλους	74	22,9
δική μου οικογένεια	32	9,9

Κοινωνικά στοιχεία του δείγματος

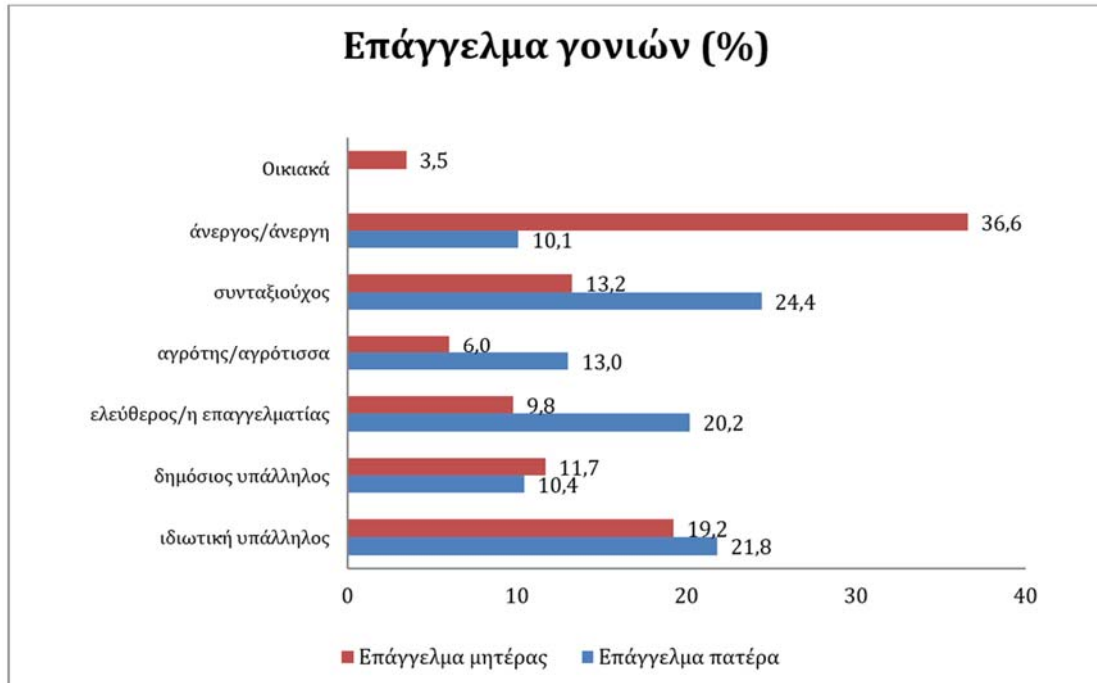
Η εγγραφή στο ΙΕΚ απαιτεί ως τίτλο εισαγωγής Απολυτήριο Λυκείου ανεξαρτήτου τύπου. Το ποσοστό του δείγματος που προσκόμισε απολυτήριο Γενικού Λυκείου, έναντι όσων κατέθεσαν απολυτήριο Επαγγελματικού Λυκείου (24%), είναι εμφανώς μεγαλύτερο και αντιπροσωπεύει το 76%. Παρόλα αυτά στα ΙΕΚ, συχνά, εγγράφονται και άτομα που έχουν ανώτερη μόρφωση (Λακασάς, 2021, Γούλας & Φωτόπουλος, 2020, Γιωτόπουλος, 2020, σ.138). Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και στην παρούσα έρευνα όπου το 25,1% του δείγματος σπουδάζει παράλληλα σε ΤΕΙ/ΑΕΙ ή έχει ολοκληρώσει ήδη τις σπουδές του σε τριτοβάθμιο ίδρυμα. Βάσει των συσχετίσεων που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ ηλικίας καταρτιζομένων και κατοχής τίτλου σπουδών, διαπιστώθηκε ότι στις ηλικιακές ομάδες των 26-30 και 31-40, το 58,1% και 38,5%, αντίστοιχα, έχουν ανώτερη μόρφωση. Οι ηλικιακές αυτές ομάδες αποτελούνται από άτομα ενεργά στην αγορά εργασίας ή προσπαθούν να εισέλθουν στην αγορά εργασίας και συνήθως μόλις έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές τους (ΑΕΙ/ΤΕΙ, μεταπτυχιακό).

Το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων του δείγματος (σχήμα 2) αναλύεται ως εξής: Το 34,5% από το σύνολο των μητέρων έχουν απολυτήριο Λυκείου, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των πατέρων (34,4%) έχει απολυτήριο Γυμνασίου. Το 13,3% από τις μητέρες του δείγματος έχουν ανώτερη μόρφωση (ΤΕΙ, ΑΕΙ, Μεταπτυχιακό Δίπλωμα) όπως και το 12% από τους πατέρες. Στην πρόσφατη πανελλαδική έρευνα που διενεργήθηκε σε δείγμα 1.504 ατόμων από το σύνολο των 15.000 ατόμων που αποφοίτησαν από τα ΔΙΕΚ τη διετία 2017-2018 (Γούλας & Φωτόπουλος, 2020), τα ποσοστά των γονέων με ανώτερη μόρφωση ήταν για τις μητέρες 14,5% και για τους πατέρες 16,3%.

Σχήμα 2. Επίπεδο εκπαίδευσης γονέων

Σε ό,τι αφορά τα επαγγέλματα των γονέων (σχήμα 3), οι μητέρες του δείγματος σε ποσοστό 36,6% καταγράφονται ως άνεργες, όπως και το 10,1% των πατέρων, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό (24,4%) των πατέρων και ένα μικρότερο ποσοστό (13,2%) των μητέρων του δείγματος είναι συνταξιούχοι. Τα μεγέθη δεν είναι συγκρίσιμα σε σχέση με την έρευνα της ΚΑΝΕΠ-ΓΣΕΕ (Γούλας & Φωτόπουλος, 2020) καθώς δεν υπάρχει αντίστοιχη κατηγοριοποίηση για τους άνεργους και συνταξιούχους γονείς.

Σχήμα 3. Επάγγελμα γονέων

Οικονομικά στοιχεία του δείγματος

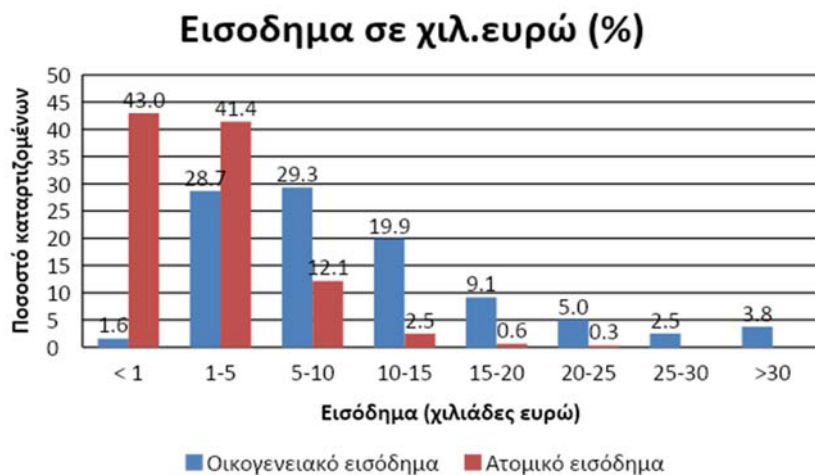
Οι καταρτιζόμενοι του ΔΙΕΚ στην συντριπτική τους πλειοψηφία είτε δεν έχουν εργαστεί ποτέ (38%) ή έχουν εργαστεί για πολύ μικρό διάστημα, περιστασιακά (42%) ενώ μόνο το 20% δηλώνει ότι εργάζεται κανονικά. Το ΔΙΕΚ φαίνεται να είναι συνειδητή επιλογή για την επαγγελματική τους εξέλιξη είτε αυτό σημαίνει να βρουν επιθυμητή εργασία είτε να βελτιώσουν την υφιστάμενη θέση τους. Το στοιχείο αυτό ενισχύεται από το ποσοστό των πτυχιούχων ΑΕΙ που δεν έχουν εργαστεί ποτέ (14,8%) αλλά και αυτών που εργάζονται περιστασιακά (54,3%) (πίνακας 3). Από την άλλη, η συντριπτική πλειοψηφία όσων δεν έχουν εργαστεί ποτέ είναι απόφοιτοι Β/θμιας (87,9%), ας μην ξεχνάμε ότι πολλοί καταρτιζόμενοι είναι μόνο 18 ετών, αλλά εντυπωσιακό είναι και το 54% των εργαζομένων που δηλώνουν απόφοιτοι δευτεροβάθμιας. Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνονται και από το στατιστικό έλεγχο χ^2 (sig.=0,00<0,05) πως υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά του προηγούμενου τίτλου σπουδών και της εργασιακής κατάστασης των καταρτιζομένων.

Πίνακας 3. Συσχέτιση προηγούμενου τίτλου σπουδών και εργασιακής κατάστασης καταρτιζομένων ΔΙΕΚ

Προηγούμενος τίτλος σπουδών	Εργασιακή κατάσταση			Σύνολο
	Δεν έχω εργαστεί ποτέ	Περιστασιακά εργαζόμενος	Εργαζόμενος	
Β/θμια	47,8%	37,3%	14,9%	100,0%
ΙΕΚ	21,4%	50,0%	28,6%	100,0%
Ανώτερη	14,8%	54,3%	30,9%	100,0%
Σύνολο	38,4%	42,1%	19,5%	100,0%

Προηγούμενος τίτλος σπουδών	Δεν έχω εργαστεί ποτέ	Περιστασιακά εργαζόμενος	Εργαζόμενος	Σύνολο
B/θμια	87,9%	62,5%	54,0%	70,6%
IEK	2,4%	5,1%	6,3%	4,3%
Ανώτερη	9,7%	32,4%	39,7%	25,1%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Το 60% των οικογενειών των σπουδαστών του δείγματος έχει οικογενειακό εισόδημα που δεν ξεπερνά τα 10.000 ευρώ ετησίως γεγονός που καθιστά, τουλάχιστον αυτά τα νοικοκυριά κάτω από το όριο της φτώχειας. Επισημαίνουμε ότι το όριο της φτώχειας για το 2019 ήταν τα 4.917 ευρώ το χρόνο ανά μονοπρόσωπο νοικοκυριό (ΟΔΕΘ, 2020). Προφανώς το ποσοστό θα είναι μεγαλύτερο καθώς το όριο των 10.000 ευρώ αναφέρεται σε διπρόσωπα νοικοκυριά.

Σχήμα 4. Οικογενειακό και ατομικό εισόδημα καταρτιζομένων ΔΙΕΚ

Αντίστοιχα αποτελέσματα έδωσε και η έρευνα της ΚΑΝΕΠ-ΓΣΕΕ (Γούλας & Φωτόπουλος, 2020) όπου το ποσοστό των νοικοκυριών που δηλώνουν μηνιαίο εισόδημα έως 1.000 ευρώ ανέρχεται στο 54%. Τα ευρήματα αυτά επιβεβαιώνουν το γεγονός ότι η πλειοψηφία των σπουδαστών των ΔΙΕΚ προέρχονται από κατώτερα οικονομικά στρώματα που, συχνά, αντιμετωπίζουν προβλήματα επιβίωσης.

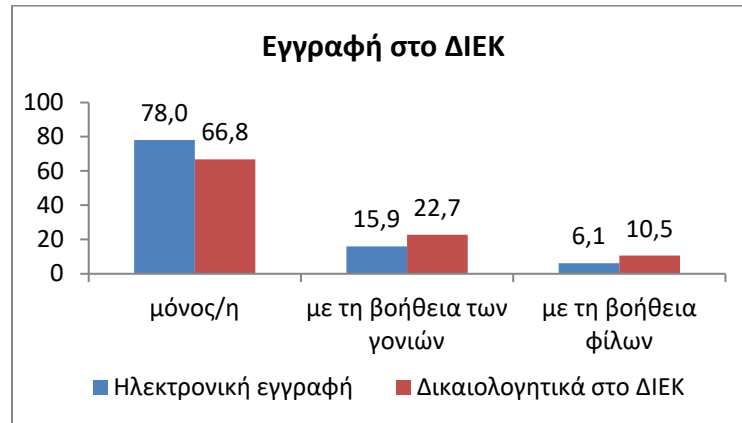
Μέθοδος ανάλυσης των δεδομένων

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια του στατιστικού πακέτου SPSS (v. 25) και αποτελείται από πίνακες συχνότητας και πίνακες συσχετίσεων. Η διερεύνηση ύπαρξης στατιστικά σημαντικών συσχετίσεων, δηλαδή σημαντικών διαφοροποιήσεων των απαντήσεων διακριτών υποομάδων του δείγματος, πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 όπου στην περίπτωση που το p-value (significance στο SPSS) του ελέγχου είναι μικρότερο του 0,05 (επίπεδο σημαντικότητας 5%) δεν γίνεται δεκτή η μηδενική υπόθεση ότι δεν υπάρχει διαφοροποίηση μεταξύ των απαντήσεων των υποομάδων του δείγματος. Στο πλαίσιο της ορθής εφαρμογής του ελέγχου χ^2 , όταν φαίνεται να υπάρχει σημαντική συσχέτιση αλλά ο έλεγχος δεν είναι ισχυρός γιατί υπάρχουν αρκετοί συνδυασμοί συσχέτισης με μικρό ή μηδενικό πλήθος τιμών, τα αποτελέσματα θεωρούνται ως ένδειξη συσχέτισης, ενώ όταν ο έλεγχος είναι ισχυρός παρουσιάζονται και οι τιμές p-value.

Αποτελέσματα

Βαθμός αυτονομίας καταρτιζομένων κατά την ηλεκτρονική εγγραφή και κατά την αυτοπρόσωπη εγγραφή

Η εγγραφή στο ΔΙΕΚ, τόσο η ηλεκτρονική όσο και η αυτοπρόσωπη, έγινε, κατά κύριο λόγο, από τους ίδιους τους καταρτιζόμενους. Αναλυτικότερα, όπως φαίνεται στο σχήμα 5, το 78% των καταρτιζομένων έκαναν μόνοι τους την ηλεκτρονική εγγραφή και το 66,8% έφεραν μόνοι τους τα δικαιολογητικά τους για να ολοκληρωθεί η εγγραφή τους. Παρόλα αυτά, είναι μεγάλο το ποσοστό αυτών που έκαναν την ηλεκτρονική τους εγγραφή μαζί με τους γονείς τους (15,9%) και ακόμα περισσότερο εκείνων που ήρθαν μαζί με τους γονείς τους στο χώρο του ΔΙΕΚ (22,7%). Αυτό δείχνει ότι σχεδόν ένας στους τέσσερις ενήλικους- καταρτιζόμενους δεν νιώθει εμπιστοσύνη στον εαυτό του να ολοκληρώσει μια απλή διαδικασία σε μια υπηρεσία.

Σχήμα 5. Ηλεκτρονική και αυτοπρόσωπη εγγραφή καταρτιζομένων στο ΔΙΕΚ

Ελέγχοντας τη συσχέτιση της ηλεκτρονικής εγγραφής και της προσκόμισης των δικαιολογητικών στο χώρο του ΔΙΕΚ (πίνακας 4) βρίσκουμε στατιστικά σημαντικές διαφορές (έλεγχος χ^2 , sig.=0,00<0,05). Ειδικότερα, φαίνεται πως η πλειοψηφία των καταρτιζομένων ακολούθησε την ίδια προσέγγιση τόσο στην ηλεκτρονική αίτηση όσο και στην προσκόμιση των δικαιολογητικών. Το 78,2% όσων έκαναν την ηλεκτρονική εγγραφή μόνοι τους προσήλθαν μόνοι και στο ΙΕΚ, το 68,8% που έκαναν την ηλεκτρονική εγγραφή με τους γονείς τους προσήλθαν με αυτούς και στο ΔΙΕΚ, ενώ το 44,4% που έκαναν την ηλεκτρονική αίτηση με φίλους προσήλθαν μαζί τους και στο χώρο της γραμματείας.

Πίνακας 4. Πίνακας συσχέτισης ηλεκτρονικής εγγραφής και προσκόμισης δικαιολογητικών εγγραφής καταρτιζομένων ΔΙΕΚ

Ηλεκτρονική εγγραφή	Προσκόμιση δικαιολογητικών εγγραφής			Σύνολο
	μόνος/η	με γονείς	με φίλο/αδελφό	
μόνος/η	78,2%	13,0%	8,8%	100,0%
με τη βοήθεια των γονιών	22,9%	68,8%	8,3%	100,0%
με τη βοήθεια φίλων	38,9%	16,7%	44,4%	100,0%
Σύνολο	67,2%	22,0%	10,8%	100,0%
Ηλεκτρονική εγγραφή	Προσκόμιση δικαιολογητικών εγγραφής			Σύνολο
	μόνος/η	με γονείς	με φίλο/αδελφό	
μόνος/η	91,2%	46,3%	63,6%	78,4%
με τη βοήθεια των γονιών	5,4%	49,3%	12,1%	15,7%
με τη βοήθεια φίλων	3,4%	4,5%	24,2%	5,9%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Βαθμός αυτονομίας εγγραφής και δημογραφικά, κοινωνικά και οικονομικά στοιχεία των καταρτιζομένων

Ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 δεν έδειξε στατιστικά σημαντική διαφορά στην ηλεκτρονική εγγραφή των καταρτιζομένων ανάλογα με το φύλο, τον τόπο κατοικίας ή την ηλικιακή τους ομάδα. Οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης φαίνεται να έχουν περισσότερο ανάγκη τη βοήθεια των γονέων τους κατά την ηλεκτρονική εγγραφή από ότι οι υπόλοιπες ομάδες, ενώ οι απόφοιτοι ΙΕΚ φαίνεται ότι στηρίζονται περισσότερο στη βοήθεια των φίλων (πίνακας 5).

Πίνακας 5. Ηλεκτρονική εγγραφή και προηγούμενος τίτλος σπουδών

Προηγούμενος τίτλος σπουδών	μόνος/η	Ηλεκτρονική εγγραφή		Σύνολο
		με τη βοήθεια των γονιών	με τη βοήθεια φίλων	
B/θμια	72,3%	20,9%	6,8%	100,0%
ΙΕΚ	92,9%		7,1%	100,0%
Ανώτερη	91,3%	5,0%	3,8%	100,0%
Σύνολο	78,0%	15,9%	6,1%	100,0%

Ανάλογα είναι και τα στοιχεία για την προσκόμιση των δικαιολογητικών εγγραφής στο χώρο του ΔΙΕΚ, όπου κι εδώ δεν φαίνεται να υπάρχει συσχέτιση με το φύλο, τον τόπο κατοικίας και την ηλικιακή ομάδα. Σημαντική διαπίστωση είναι ότι όλοι οι παλαιότεροι καταρτιζόμενοι των ΙΕΚ είχαν την άνεση να έρθουν μόνοι τους για να ολοκληρώσουν τη νέα τους εγγραφή στο ΔΙΕΚ (πίνακας 6).

Πίνακας 6. Προσκόμιση δικαιολογητικών εγγραφής και προηγούμενος τίτλος σπουδών

Προηγούμενος τίτλος σπουδών	Προσκόμιση δικαιολογητικών εγγραφής			Σύνολο
	μόνος/η	με γονείς	με φίλο/αδελφό	
B/θμια	59,7%	30,1%	10,2%	100,0%
ΙΕΚ	100,0%			100,0%
Ανώτερη	82,2%	4,1%	13,7%	100,0%
Σύνολο	66,8%	22,7%	10,5%	100,0%

Ο στατιστικός έλεγχος δεν έδειξε στατιστικά σημαντική διαφορά της επιλογής του τρόπου εγγραφής των καταρτιζομένων (ηλεκτρονική και δια ζώσης) και του εκπαιδευτικού επιπέδου των γονέων των καταρτιζομένων (χαμηλό, μέσο ή ανώτερο).

Αν και η ύπαρξη κενών συνδυασμών κατηγοριών μειώνει την αξιοπιστία του ελέγχου χ^2 , υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις ότι όσοι καταρτιζόμενοι έκαναν την ηλεκτρονική τους εγγραφή στο ΔΙΕΚ μαζί με τους γονείς τους μένουν και με τους γονείς ή συγγενείς τους (94%), ενώ η συντριπτική πλειοψηφία (93,2%) αυτών που ζουν μόνοι τους έκαναν και την ηλεκτρονική αίτηση μόνοι τους.

Λίγο διαφορετική είναι η συσχέτιση της προσκόμισης των δικαιολογητικών εγγραφής με τα άτομα που συγκατοικεί ένας καταρτιζόμενος. Ειδικότερα, παρατηρείται ότι ενώ το 74,6% αυτών που μένουν μόνοι τους έφεραν μόνοι τους και τα δικαιολογητικά εγγραφής τους στο ΔΙΕΚ, ακόμα και αυτοί που μένουν με τους γονείς τους έφεραν κατά πλειοψηφία (61%) μόνοι τους τα δικαιολογητικά τους στο ΔΙΕΚ. Πιθανώς η διαφοροποίηση με την ηλεκτρονική εγγραφή είναι πως θεωρείται απλά διαδικαστική η προσκόμιση των δικαιολογητικών ενώ η ηλεκτρονική εγγραφή απαιτεί μεγαλύτερη προσοχή. Αντίστοιχα, από αυτούς που προσκόμισαν τα δικαιολογητικά εγγραφής με τη βοήθεια των γονιών το 83,1% ζουν με

στενούς συγγενείς. Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνονται και από το στατιστικό έλεγχο χ^2 (sig.=0,010<0,05) πως υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά του τρόπου προσκόμισης των δικαιολογητικών εγγραφής στο ΔΙΕΚ με τον τύπο συγκατοίκησης των καταρτιζομένων.

Συμπεράσματα – Προτάσεις

Η παρούσα έρευνα συμμετέχει, εν μέρει, στον επιστημονικό διάλογο που αφορά στην αναδυόμενη ενηλικιότητα – καθώς τα 2/3 των συμμετεχόντων ανήκουν σε αυτήν την ηλικιακή ομάδα – και διερευνά τον βαθμό ετοιμότητας των νεοεισερχόμενων σπουδαστών να διαχειριστούν μόνοι τους την εγγραφή τους σε μία δημόσια σχολή επαγγελματικής κατάρτισης. Σε αυτόν τον σκοπό συνέβαλε η αποσαφήνιση απλών σχέσεων ανάμεσα στο προφίλ των καταρτιζομένων και του βαθμού αυτονομίας που επέδειξαν τα άτομα κατά την εγγραφή τους. Η συνεισφορά της έγκειται στο γεγονός ότι εστιάζει σε δύο φάσεις της ίδιας, ουσιαστικά, διαδικασίας που απαιτούν, όμως, διαφορετικές γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες από τους συμμετέχοντες. Δεν εντοπίστηκε άλλη παρόμοια, δημοσιευμένη έρευνα που να διαπραγματεύεται τον βαθμό αυτονομίας υπό το πρίσμα της ηλεκτρονικής ή αυτοπρόσωπης εγγραφής σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης.

Σε γενικές γραμμές, η ηλικία δεν φαίνεται να παίζει ρόλο κατά τη διαδικασία της εγγραφής. Ακόμα, υπάρχουν ενδείξεις ότι προηγούμενη εκπαιδευτική εμπειρία στη μετα-δευτεροβάθμια ή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση επηρεάζει θετικά την αυτονομία στην ηλεκτρονική εγγραφή, ενώ η εμπειρία φοίτησης σε ίδια δομή κατάρτισης, ξεκάθαρα, συνεισφέρει στη συναισθηματική και συμπεριφοριστική αυτονομία για την υλοποίηση αυτοπρόσωπης εγγραφής.

Ενδιαφέρον έχει η διαπίστωση ότι από τα άτομα που κατοικούν μόνα τους ή με φίλους, ένα ποσοστό της τάξης του 15,5% συνοδεύονται από τους γονείς τους κατά την αυτοπρόσωπη εγγραφή στο ΔΙΕΚ. Δηλαδή, ενώ διαφαίνεται μία συναισθηματική αυτονομία μέσω της αίσθησης της ατομικότητας που δημιουργεί η κατοίκηση μακριά από την οικογενειακή εστία, σε ορισμένα άτομα, φαίνεται να απουσιάζει το άλλο σκέλος της συναισθηματικής αυτονομίας, η εμπιστοσύνη στον εαυτό τους. Απαιτείται περαιτέρω έρευνα για να διαπιστωθεί εάν το εύρημα αυτό σχετίζεται με τη γονική συμπεριφορά κατά την αναδυόμενη ενηλικιότητα, καθώς πρόσφατη έρευνα σε φοιτητές της Ιβηρικής χερσονήσου (Parra et al, 2019) διαπιστώνει τη δυσκολία των γονέων να σταματήσουν να ασκούν έλεγχο στα παιδιά τους ακόμα κι όταν αυτά δεν ζουν μαζί τους.

Τέλος, ένα σημαντικό θέμα που θα μπορούσε να διερευνηθεί είναι εάν οι υποψήφιοι σπουδαστές που συμπλήρωσαν την ηλεκτρονική αίτηση με τη βοήθεια άλλων ατόμων το έπραξαν λόγω γονικής επιρροής, έλλειψης εμπιστοσύνης στον εαυτό, αβουλίας, ελλείμματος στην κατανόηση κειμένου ή έλλειψης ψηφιακών δεξιοτήτων.

Αναφορές

Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469-480.

Arnett, J. J. (1998). Risk behavior and family role transitions during the twenties. *Journal of Youth and Adolescence*, 27(3), 301-320. DOI: 10.1023/A:1022851003328

Arnett, J. J. (2001). Conceptions of the Transition to Adulthood: Perspectives From Adolescence Through Midlife. *Journal of Adult Development*, 8(2), 133-143. doi:10.1023/a:1026450103225

Arnett, J. J. (2004). Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties. New York: Oxford University Press

Arnett, J. J. (2010). Oh, Grow Up! Generational Grumbling and the New Life Stage of Emerging Adulthood—Commentary on Trzesniewski & Donnellan (2010). *Perspectives on Psychological Science*, 5(1), 89-92. doi:10.1177/1745691609357016

Bachman, J. G., Johnston, L. D., O'Malley, P. M. & Schulenberg, J. (1994). High School Educational Success and Subsequent Substance Use: A Panel Analysis Following Adolescents into Young Adulthood. *Journal of Health and Social Behavior*, 35(1), 45. doi:10.2307/2137334

Bronson, P. (2009, November 20). How not to helicopter. *Newsweek*. Ανακτήθηκε στις 19/01/2021 από: <http://www.newsweek.com/blogs/nurture-shock/2009/11/20/how-not-to-helicopter.htm>

Buchanan T. & LeMoyné, T. (2011), "Does "hovering" matter? Helicopter parenting and its effect on well-being", *Sociological Spectrum*, Vol.31/4, pp.399-418, <http://dx.doi.org/10.1080/02732173.2011.574038>.

Cohen, L., & Manion, L. (1994). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας* (μτφ. Χ. Μητσοπούλου & Μ. Φιλοπούλου). Αθήνα: Μεταίχιμο

Creswell, J. W. (2011). *Η έρευνα στην εκπαίδευση: Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας* (μτφ. Ν. Κουβαράκου & Χ. Τσορμπατζούδης). Αθήνα: Ίων (έτος έκδοσης πρωτοτύπου 2008)

Dekovic, M., Meeus, W. H. J. & Noom, M. J., (1999). Autonomy, attachment and psychosocial adjustment during adolescence: a double-edged sword? *Journal of Adolescence* 1999, 22, 771-783. Utrecht: Ideal.

Gabriel, T. (August 22, 2010). Students, welcome to college; parents, go home. *The New York Times*. Ανακτήθηκε στις 22/01/2021 από: <https://www.nytimes.com/2010/08/23/education/23college.html>

Gignac, G. (2009). Psychometrics and the Measurement of Emotional Intelligence. In *Assessing Emotional Intelligence, The Springer Series on Human Exceptionality* (pp. 9-40). Springer Science+Business Media. Ανακτήθηκε στις 25/02/2021 από: https://www.researchgate.net/publication/226416472_Psychometrics_and_the_Measurement_of_Emotional_Intelligence

Howe, N. (2008). *Meet Mr. and Mrs. Gen X: A New Parent Generation*. Ανακτήθηκε στις 21/01/2021 από <https://www.aasa.org/SchoolAdministratorArticle.aspx?id=11122>

Jarvis, C. (1983). *Adult and Continuing Education*. London: Croom Helm.

Knowles, M. (1998). *The Adult Learner*. Houston, Texas: Gulf Publishing Company.

Marano, H. E. (January 12, 2011). Have college freshmen changed: Cutting the Apron Strings as Children Go to College. *The New York Times*. Ανακτήθηκε στις 22/01/2021 από: <https://www.nytimes.com/roomfordebate/2010/10/11/have-college-freshmen-changed/cutting-the-apron-strings-as-children-go-to-college>

Mueller, B. (2014) Parents Now Get Themselves Involved in Graduate Admissions, Too. *The Chronicle of Higher Education*. Ανακτήθηκε στις 19/01/2021 από https://www.chronicle.com/article/parents-now-get-themselves-involved-in-graduate-admissions-too/?bc_nonce=ft4jzhn7mhw48b199o4tgu&cid=reg_wall_signup

Nelson, L. J., & Padilla-Walker, L. M. (2012). Black hawk down?: Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parental control during emerging adulthood. *Journal of Adolescence*, 35(5), 1177–1190. doi:10.1016/j.adolescence.2012.03.007

Oliva, A., Parra, A., & Sanchez-Queija, I. (2014). Development of emotional autonomy from adolescence to young adulthood in Spain. *Journal of Adolescence* 38 (2015) 57-67. Seville: Elsevier

Parra, Á.; Sánchez-Queija, I.; García-Mendoza, M.d.C.; Coimbra, S.; Egídio Oliveira, J.; Díez, M. Perceived Parenting Styles and Adjustment during Emerging Adulthood: A Cross-National Perspective. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2019, 16, 2757. <https://doi.org/10.3390/ijerph16152757>

Rainey, A. (2006). Survey provides further evidence of high parental involvement with college students. *The Chronicle of Higher Education*, pp. 39–43.

Robson, C. (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου* (μτφ. Κ. Βασιλικού & Β. Νταλάκου). Αθήνα: Gutenberg (έτος έκδοσης πρωτοτύπου 1993)

Rogers, A. (1999). *Η εκπαίδευση ενηλίκων* (μτφ. Μ. Παπαδοπούλου & Μ. Τόμπρου). Αθήνα: Μεταίχιμο (έκδοση πρωτοτύπου 1996)

Schermerhorn, J. (2011). *Εισαγωγή στο management*, Λευκωσία : Πασχαλίδης – Broken Hill.

Ungar, M. (2009). Overprotective parenting: Helping parents provide children the right amount of risk and responsibility. *The American Journal of Family Therapy*, 37, 258–271. doi:10.1080/01926180802534247

Γιωτόπουλος, Γ. (2017). ΔΙΕΚ Πάτρας: Ποσοτική έρευνα σχετικά με τη φοίτηση καταρτιζόμενων. *Πρακτικά του 3ου Διεθνούς Συνεδρίου για την Προώθηση της Εκπαιδευτικής Καινοτομίας*. <http://doi.org/10.5281/zenodo.4395883>

Γιωτόπουλος, Γ. (2020). Εξ αποστάσεως εκπαίδευση στο ΔΙΕΚ Πάτρας. Στάσεις και απόψεις καταρτιζομένων, *Educationnext*, 4, 135-143. <http://doi.org/10.5281/zenodo.3936059>

Γούλας, Χ. & Φωτόπουλος, Ν. (2020). Διερεύνηση της μετάβασης των αποφοίτων ΙΕΚ στην απασχόληση: Συγκριτικά στοιχεία, προσεγγίσεις, ερμηνευτικές αναφορές. Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής –ΓΣΕΕ. Ανακτήθηκε στις 19/02/2021 από: <https://www.kanep-gsee.gr/nea-anakoynoseis/-/deltio-tyrou-parousiasi-erevnas-kanep-gsee-diervnisi-tis-metavasis-ton-apofoiton-iek-stin-apascholisi-syggkritika-stoicheia-prosengiseis-erminetikes-anafores/>

ΕΛΣΤΑΤ (2020). 2L. Εγγεγραμμένοι Σπουδαστές Δημόσιων και Ιδιωτικών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης 2017 (Έκδοση 1.0). Ανακτήθηκε στις 21/01/2021 από: <https://www.statistics.gr>

Λακασάς, Α. (20.01.2021). Πτυχιούχοι ΑΕΙ αναζητούν εργασία μέσω ΙΕΚ. Εφημερίδα Καθημερινή. Ανακτήθηκε στις 19/02/2021 από: <https://www.kathimerini.gr/society/561234877/ptychiouchoi-aei-anazitoun-ergasia-meso-iek/>

Νόμος 2009/1992. Εθνικό σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και άλλες διατάξεις. ΦΕΚ 18, τ. Α', 14.02.1992

Νόμος 4763/2020. Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης. ΦΕΚ 254, τ. Α', 21.12.2020

Όμιλος Διεθνών & Ευρωπαϊκών Θεμάτων (ΟΔΕΘ) (21.10.2020). Οι δείκτες φτώχειας στην Ευρώπη του 2020 και οι συνέπειες της πανδημίας στις οικονομίες των φτωχότερων κρατών. Editing Team. Ανακτήθηκε στις 19/02/2021 από: <https://odeth.eu>

Πήγασος. (2020). Πληροφοριακό Σύστημα Διαχείρισης Κατάρτισης στα Ι.Ε.Κ. Ανάπτυξη: Διεύθυνση Ανάπτυξης Πληροφοριακών Συστημάτων - Τμήμα ΣΤ'. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ανακτήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου, 2020, από το σύνδεσμο: <https://pegasus.it.minedu.gov.gr/>

Υ.ΠΑΙ.Θ (2020). Σύστημα Επιλογής Υποψηφίων Καταρτιζομένων σε Δ.ΙΕΚ του Υ.ΠΑΙ.Θ. /Συχνές Ερωτήσεις/ Απάντηση στην Ερώτηση 21. Ανακτήθηκε στις 03/02/2021 από: <https://diek.it.minedu.gov.gr/>

ΥΑ 5954/2014. Κανονισμός Λειτουργίας Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) που υπάγονται στη Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης (Γ.Γ.Δ.Β.Μ.). - ΦΕΚ 1807, τ. Β', 02.07.2014

ΥΑ Κ1/104717/2020. Κανονισμός Διαχείρισης Μητρώου Εκπαιδευτών Επαγγελματικής Κατάρτισης των Δ.ΙΕΚ. -ΦΕΚ 3393, τ. Β', 10.08.2020

ΥΑ Κ1/122418/2016. Κριτήρια και διαδικασία επιλογής των εκπαιδευτών ενηλίκων στα Δ.ΙΕΚ και στις Δ.ΣΕΚ του ν.4186/2013. -ΦΕΚ 3405, τ. Β', 21.10.2016.